

Miss Türkiye'nin mahremiyet refleksi...

Yıldıray Oğur, 27.12.2025

<https://www.karar.com/yazarlar/yildiray-ogur/miss-turkiyenin-mahremiyet-refleksi-1606330>

Türkiye'nin ilk güzellik kraliçesi Keriman Halis'ti. 1932 yılında Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği yarışmada seçilmişti.

Jüride Erkan Özerman yoktu. Ülkenin en ünlü yazar ve şairleri vardı; Abdülhak Hamit, Ahmet Haşim, Cenap Şahabettin, Halit Ziya ve Peyami Safa.

Birinci seçilen Keriman Halis bir Şeyhülislam torunuydu.

O yıl Belçika'da yapılan Dünya Güzellik Yarışması'nda da Dünya Güzeli seçildi.

Hikâyenin buraya kadarki kısmını zaten herkes aşağı yukarı biliyor.

Ama bundan sonraki kısmını daha çok muhafazakâr çevrelerden gelenler bilir.

Çünkü rivayet odur ki; Belçika'daki yarışmada bir adam ayağa kalkar ve “Bir Osmanlı kızı önümüzden bu kıyafetlerle geçiş yaptı. Bugün Batı'nın Osmanlı'dan öcünü aldığı gündür (ya da bir başka versiyonda; Batı medeniyetinin zafer günüdür)” der ve yarışma falan yapmadan doğrudan Keriman Halis'i güzellikle kraliçesi seçerler.

Bu gayri resmi tarihin meşhur uydurmalarından biri olarak nesiller boyunca anlatıldı.

Ama şimdi karşımızda anlaşılması daha tuhaf bir görüntü var.

Bu hikayelerle yetişmiş insanların partisi AK Parti'nin iktidardaki 23'üncü yılındayız.

Türkiye hala İran olmadı.

Artık TV'lerden canlı yayınlanmayan bir yarışmayla geçenlerde yine bir Miss Turkey seçildi.

22 yaşındaki Sıla Saraydemir Türkiye güzeli oldu ve Türkiye'yi Miss World yarışmasında temsil edecek.

Giresunlu Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sosyal Hizmetler Bölümü'nde 4. sınıf öğrencisi Saraydemir'i ilk tebrik eden annesi oldu.

Annesi sahneye çıktığında yarışmayı izleyenler şaşırmış olmalı.

Çünkü Miss Turkey'nin annesi başörtülüydü.

Hem de laiklerin “anneannelerimiz gibi” dediği gibi değil, “türban” dediği gibi başını örtüyordu.

Ama bundan çok daha ilginç bir an yaşandı.

Annesi gururla kızını tebrik ederken başörtüsünün boğazını örttüğü kısmı bir miktar açıldı ve Türkiye güzeli, annesinin açılan başörtüsünü hızlıca kapattı.

O klişe laf bu kez kullanılabilir; “Üzerine tezler yazılacak” birkaç saniyeydi yaşanan.

Eğer bu yıldan ileriye birkaç görüntü kalacaksa mutlaka bir tanesi bu olmalı.

Çünkü, galatı meşhur lafla söylersek, dönemin sosyolojisini daha doğrusu görünmeyen, adı konmayan ve temsil edilmeyen sosyal değişimini birkaç saniyede bundan daha iyi kimse anlatamazdı.

Bu görüntü sosyal medyaya da düştü, yine hiçbir derde şifa olmayan öfkeli ya da rövanşist analizlere meze edildi.

Halbuki yaşanan ne laikler için bir zafer ne de muhafazakârlar için ahlaki bir çöküş.

İlk kez de bizim başımıza gelmiyor. Anthony Giddens’ın “Gelenek-sonrası toplum” dediği bir evredeyiz.

Katolik İrlandalılar, İtalyanlar, İspanyollar benzerini daha önce yaşadı.

Bu bir kısmı dini olan daha fazlası sosyal ve ekonomik olan bir dönüşüm.

Gözlerimizin önünde oluyor ama görmezden geliniyor, geçici sanılıyor, ahlaki ve siyasi analizlerle geçiriliyor ama aslında yaşanan tektonik bir değişim.

Yani üzerinde oturduğumuz levhalar kayıyor, yavaşça ama artık daha fazla görünür oluyor.

Özellikle son yıllarda...

Sıla gibi Giresunlu olan Alperen Şengün bir başka örneği.

En son İstanbul’u tanıttığı videosunda rakı içtiği için eleştirilmişti. O da muhafazakâr bir aileden geliyor. Onun da annesi başörtülü.

Bazı muhafazakarların kıyafetleri yüzünden şöhretlerinden rahatsız olduğu kaptan Eda Erdem ve Zehra Güneş de İstanbul’un alt orta sınıf semtlerinden dindar Boşnak ailelerden geliyorlar, onlar da başörtülü annelerin kızları.

Siyasi mesajları yüzünden bazı AK Partili belediyelerden boykot yiyen Melek Mosso, şarkıları ve cinsel yönelimi yüzünden hep hedefte olan Mabel Matiz, renkli bir hayatı olan Reynmen de başörtülü anneleriyle sahneye çıkmıştı.

Peki bu nasıl oldu?

Nasıl oldu da daha önce şehirli laik orta sınıf ailelerden çıkan popçular, güzellik kraliçeleri, voleybolcular, basketbolcular artık muhafazakâr ailelerden de çıkabiliyor?

Önce şunu netleştirmek gerek; Başörtüsü ona yüklenen siyasi anlamlardan ya da dindarlıktan çok sosyal statüyü gösteriyor hala.

Çünkü Türkiye'deki kadınların yüzde 60'ından fazlası başını bir biçimde örtüyor.

Muhafazakâr zengin bir sınıf ortaya çıkmasına rağmen hala başörtüsü hala esas olarak alt-orta sınıfların, taşranın bir sembolü.

Yani en başta sınıfsal geçişkenliklerin arttığını söylüyor bize bu örnekler.

Bir zamanlar İstanbul'da orta üst sınıf ailelerin kolejlere giden çocuklarının sporu olan basketbolun yeni yıldızı Alperen Şengün, Giresun'dan Bandırma merkezli Banvit'in bu spora el atmasıyla çıkıp NBA'ye kadar gelmiş.

Kürt Şehmus Hazer'inki de benzer. 16 yaşına kadar yaşadığı Batman'da yaşamış yine Banvit eliyle Bandırma ve sonra İstanbul'a gelmiş.

İstanbul'un çevre ilçelerinden muhafazakâr Boşnak ailelerin kızlarının Filenin Sultanları olması da bu sosyal geçişkenliğin bir başka göstergesi.

Şehirlere gelen muhafazakâr ailelerin çocukları artık ailelerinden başka hayatlar kuruyor, popçu, rapçi olabiliyor.

Son 30 yılda artan bir oranda muhafazakarların, taşranın ve Anadolu'nun daha fazla şehirli hale gelmesi, kamusal alandaki görünürlüğünün artması, daha fazla eğitim, spor, kültürel üretim araçlarına erişmesiyle bu mümkün oldu.

Tabii ki bu kentleşmeyle durup dururken de olmadı. Başörtüsü uzun yıllar giremediği, girerken çıkarıldığı, hoş karşılanmadığı kentte büyük mücadeleler sonucunda kentli bir kıyafete dönüştü.

Bütün başörtülüler parçası olmasa da üniversitelerdeki başörtüsü mücadelesi, AK Parti iktidarının statükonun direnişini kırması sayesinde; başörtülü olmak sosyal hayatta, kentte normalleşti, şehirlerde ve kamu hayatında başörtülü olarak kalmanın mümkün olduğu bir iklim ortaya çıktı.

Başörtülü olarak her yerde olabilmenin yolu böyle açıldı.

Ama bu yol açılınca buradan sadece üniversiteye, Meclis'e, bürokrasiye gidilmedi, bu yolun ucu özgüven ve rahatlıkla TV'lerdeki yarışmalara, fenomenliğe, en son güzellik yarışmasına kadar çıktı.

Başörtüsü bir sembol olmaktan çıkıyor.

Artık siyasi bir sembol değil, bir gündelik hayat nesnesi. Sembol sıradanlaşınca, anlam kayması görünür oluyor.

AK Parti iktidarı, muhafazakârları kamusal alana taşıdı. Eğitim, şehirleşme ve refah arttı.

Ama bunun sonucu muhafazakarlaşma olmadı. Daha az denetlenebilir, daha bireysel daha seküler bir nesil ortaya çıktı. AK Parti'nin 23 yılı, muhafazakârlığı olağan hâle getirdi. Olağan olan da siyasi enerjisini kaybetti.

Çok benzeri Latin Amerika'daki bazı Hristiyan demokrat iktidarların ve Güney Kore'deki muhafazakâr kalkınmacı rejimlerin başına geldi.

Henüz Peter Berger'in "özelleşen din" aşamasına gelmedik ama din yavaş yavaş kamudan eve doğru çekiliyor ama yok olmuyor, bireysel hayatta yeni formlarla yaşamaya devam ediyor.

Laiklerin beklediği gibi büyük aydınlanma anı hiçbir zaman yaşanmayacak ama kuşaklar içinde "soft sekülerleşme" olarak yaşanacak.

Özellikle çekirdek aileler ve şehirlerde anonimleşme bunu tetikliyor.

Ailenin büyükleri, "Yapamazsın", ikinci nesil anne ve baba "Ben yapmam ama sen bilirsin yavrum", üçüncü nesil ise "niye olmasın?" noktasına geliyor.

Çünkü şehirlerde yaşanan sekülerleşme bir inanç kaybından çok bir otorite kaybı.

Yani mesele daha az inanmak değil, daha az karışılmak.

Şehirlerde anonimleşen, kalabalık arasında kaybolan, küçülen aileler üzerlerindeki mahalle baskısından kurtuluyor.

Çekirdek ailelerde evlatların değeri artıyor. Bir evladın yetişmesine daha fazla emek veriliyor, çocuklar daha fazla şımartılarak, özgür bırakılarak büyütülüyor. Aynı aile içinde çok farklı yaşam tarzları mümkün hâle geliyor.

"Çocuğum ne der?" sorusu, "el âlem ne der?"in önüne geçiyor. Çocuğun mutluluğu, çevrenin mutlu edilmesinden daha önemli oluyor.

Aynı anda şehirde başarı için yarış daha çetin, ekonomik olarak ayakta kalmak daha zor. Başarı bir hayatta kalma biçimi.

O zaman da başarı bütün normların önüne geçiyor. Başarılıysa, tolere ediliyor.

Hele söz konusu olan evladının başarısıyla akan sular duruyor.

Çekirdek aile daha az denetim demek değil. Karışmıyor gibi yapıyor ama kopmuyor. Çocuğa alan açıyor ama bir taraftan ebeveynler artık daha fazla çocuğun hayatının içinde.

Daha az emir veriyorlar ama çocuklarıyla daha çok duygusal bağ kuruyorlar.

Artık esas kaygı da çocuğun yanlış yapması değil, mutsuz olması oluyor.

Eski nesillerde çok sık olan evladını reddetmek eski bir Yeşilçam klişesi ya da öğlen programları konusu. Artık reddetmek yerine olduğu gibi kabul etmek ağır basıyor.

Bütün eski Türkiye'nin filmleri evden kaçan kız hikayeleri üzerine kuruluydu. Evlenmek için, şöhret olmak için evden kaçan kızlar...

Artık kimse evden kaçmıyor, ev hepsini kapsamaya başlıyor.

Yeni kuşak belki itaat etmiyor ama isyankâr da değil müzakere ediyor. Aileleriyle kavga etmiyor, onlardan kopmuyor ama pazarlık yapıyor.

“Ben böyleyim, sen de buna alış” demiyorlar. “Ben buyum ama seni de incitmek istemiyorum” diyorlar.

Bu yüzden çatışma azalıyor ama dönüşüm derinleşiyor.

Sonuç evladının mutluluğu, başarısı, “Filenin Sultanı” olarak takdir görmekse bunun için giyilmesi zorunlu kıyafet tolere ediliyor.

Sosyal Hizmetler okuttuğu kızının önüne Miss Turkey seçilmesiyle açılan yeni imkanlar, onun mutluluğu her şeyden önemli hale gelebiliyor.

Ama bu karşılıklı kurulmuş bir duygusal bağ.

Artık başörtülü anneleriyle görünmekten çekinen hatta bazen utanan gençler yok.

Kimlikleriyle barışıklar, aileleriyle poz vermekten çekinmiyorlar. Çünkü çekirdek ailelerde anne ve babayla kurulan bağ, toplumun ne diyeceği kaygısını bastırıyor.

Tam da bu yüzden Miss Turkey seçilmiş kız, bütün kameralar ona doğrulmuşken annesinin açılan başörtüsünü refleks olarak düzeltiyor.

Annenin kızını örtmeye çalışması beklenirken, kız annesini örtüyor.

Çünkü annesinin o görüntülerde öyle görünmek istemeyeceğini biliyor. Yani sadece anne evladının tercihlerine tolerans göstermiyor, evlat da annenin tercihlerine saygılı, onu korumaya çalışıyor.

Miss Turkey'in mahremiyet refleksi, mahremiyetin baba, cemaat, gelenek baskısıyla değil kadınlar arası ve aşağıdan yukarıya korunduğunu, artık bireysel ahlaki bir sezgiye döndüğünü de gösteriyor.

Burada artık din kadar görgü ve sınır bilinci devreye giriyor.

Yani kız, annesini dindar olduğu için değil, kamusal alanda kırılğan olduğu için koruyor, bu sahnede annem böyle görünmemeli refleksi bu.

Bütün bunların bize söylediğini şöyle özetleyebiliriz; Muhafazakarlık artık bir normlar bütünü değil, bir aidiyet hissi.

O yüzden muhafazakâr ailelerde ne giyileceği ne olunacağı net değil. Ama “biz kimiz” duygusu hala güçlü.

Türkiye’deki muhafazakârlık gitgide ahlaki bir sistem olmaktan çıkıp, duygusal bir bağa dönüşüyor.

Ama o bağ da zayıflamıyor, modern hayat karşısında kendini yeniden güçlendiriyor.

Ama normalleşen ve normalleştikçe siyasi enerjisi düşen muhafazakarlık artık siyasi olarak bilinçli nesiller yaratma kabiliyetini kaybediyor.

Muhafazakâr ailelerin çocuklarının muhafazakâr kalmasını sağlayan cemaatlerin, vakıfların etki gücünün zayıflaması da bunda etkili.

AK Parti iktidarı kendi sosyolojik tabanını dönüştürdükçe onu bireyselleştirdi. Cemaatle birlikte hareket etme reflekslerini de zayıflattı. Yaşanan kötü tecrübeler de dini bireysel yaşama tercihinin destekledi.

Bu kendi içinde bir paradoksu içeriyor

Yani iktidar muhafazakârları merkeze taşıdı. Ama o sırada onları kontrol eden yapıları işlevsizleştirdi. Fazla güç merkezli olduğu için sivil toplumu, cemaatleri ya ezdi ya da itibarlarını azalttı. Şimdi bunu telafi etmek için kendi cemaat yapılarını kurmaya çalışıyor ama bireyselleşmiş, bağlarını koparmış insanları tekrar bir dava etrafında toplamak kolay değil.

Sadece kariyer, başarı, ağ kurmak bir motivasyon olabilir.

Totalde Türkiye’de yaşanan sekülerleşme aslında geniş kitleler için dinden çıkma değil, otoriteden çıkma.

Peki bu siyasi bir sonuç üretir mi?

Şimdilik bu dönüşüm siyaseten temsil edilmiyor. Böyle bir toplumu daha otoriterleşerek bir yere kadar tutmak mümkün.

Esas olan bu sosyal dönüşümü temsil eden bir siyaset üretmek.

Ama bu sosyal dönüşüm hala ahlaki yozlaşma, sosyal çürüme, değer kaybı olarak etiketlenip, lanetleniyor.

Kutlama yapan, konserlerde dans eden başörtülü kızlar, Umre’de ilanı aşk edenler ya da güzellik kraliçesi kızını tebrik eden başörtülü anneler ayıplanıyor henüz.

Toplumlar genelde melezdir ama siyaset ikilik üzerine ilerler.

Böyle bir melez toplumda artık biz ve onlar siyaseti eski heyecanını yaratmaz. Gürültü çıkarır ama çoğunluk üretmez.

Burada bir sükûnet siyasetine ihtiyaç var ama bu renksiz, kokusuz bir merkez sağ ya da merkez sol demek değil. O da eski dünyanın merkezi. O merkez artık merkezde değil.

Akademinin bile bakmaya tenezzül etmediği, laiklerin nüfuz edemediği, muhafazakarların cesaret edemediği bir durum analizine ihtiyaç var en başta.

Ama mevcut analizler Türkiye sekülerleşiyor, sekülerlik kazanıyor gibi bir zafer havasında ya da “bize ne oldu” gibi bir yenilgi hissiyle oldukça ne olduğu da anlaşılmıyor.

Daha üzerine konuşulacak çok şey var. Bu melezlik hep pozitif değerler üretmiyor, yozluk da üretiyor.

İçki içen, özgür bir cinsel hayatı olan biri ekrana çıkınca muhafazakâr siyasi görüşleri savunmaya devam edebiliyor.

Çelişkiler artıyor ama kopuş olmuyor.

2026'ye girmeden o birkaç saniyelik videoyu mutlaka izleyin.

Gözaltı furyalarından, sosyal çürüme tezlerinden daha anlamlı bir şey söylüyor o görüntü.

Türkiye’de siyasette de bir değişim olacaksa bu siyasi mühendisliklerle, yargısal operasyonlarla, sopayı ve korkuyu kullanarak olmayacak. Devletin gücü levhaları yerinden oynatmaya yetmez oynayan levhaları durdurmaya da yetmez.

Levhalar yerinden oynuyor, yeni fikirler, siyasetler, alternatifler ortaya çıkacaksa bu melezleşmeden çıkacak.

Gelecek en yüksek sesle konuşanların değil, en az bağırانların olacak.